Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) **license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով

ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Тверскую Библиотеку

Чтобы чаще

читали

Москва 1903

891.99
Я-94

540 Գրքի խմբագրություն
510

ՄԵԼՔՕՆ ԱՂԱՅԻՆ

ՍԹՕՌԻԱՆ

(Նոր-Նախիջևանի բարբառով)

Գրեց Յաքութիան Թումանեանց.

391.99
Ա-94

ԲԱՔՈՒ
Տպարան Ս. Անտոնեանի
1903

6 NOV 2011

ՄԵԼՔՕՆ ԱՂԱՅԻՆ

ՍԹՕՌԻԱՆ

(Նոր-Նախիջևանի բարբառով)

Գրեց Յարութիւն Թումանեանց.

ԲԱՔՈՒ
Տպարան Ս. Օ. Անտոնեանի
1903

19 APR 2013

31972

Дозволено Цензурою. 2 Ноября 1902 г. Тифлисъ.

ՄԵԼՔՈՆ ԱՂԱՅԻՆ ՍՊՕՐԻԱՆ

(Նուէր՝ ուսուցիչ Մինաս Ս. Սամուէլեանցին)

Մէկ ատեն մը մեր քաղաքի ամենէն աղէկ խաւէյին «Սիւկիւթլու» անունը կուտային։ Ամ խաւէն մեծ պազարին օրթա տեղը կեցած ֆանթալին շատ մօտիկ էր։ Փիթուն օրս ադտեղ կ'լլային մեր քաղաքին զէնկինները—ապանները։ Նաբա, отъ нечего дѣлать, եա սաղ օրը թուխթի կ'նստէին (ան ատենը պիլեառտը տահա մոտ չէր զէրէ), եա տունի կալաճի կանէին (պամպասանքի պէս պան տա չթէ), եա չթէ անցած-կնացած պաներէն կ'պատմէին, կարճը ասիմ՝ իտապէսով սիրտերուն նեղութիւնը կանցունէին զաւալը մարթիքը։

Մէկ անքամ—ատ օրը խիստ թաթամ քուքար օրթնածը—սաղ խաւէյին մէջը էրկու հատ մարթ մնացիլ էր։ Նացամէն մէկը տահա տելը-

խանելը էր, ամա տարիքը մեռոմը առած, իսկ մէկալը քիչ մը Լսլիկէք մարթ էր՝ մեր քաղաքին մէջը ամենին պելլի՝ զվեսթնըյ Մելքօն աղան, որ հէմ շատ զէնկին էր, հէմ ալ, չիտիմ ինչու, իտա մարթէն ամենն ալ պէթէր կ'վախենային։

Սահաթը սապախտան ինը կ'լար տա զայիր, էրկու ֆիլճան խաւէն տիմացներուն տրած՝ կ'խմէին տաքա։ Չիտիմ կալաճին ինչես պացվեցաւ ու, Մելքօն աղան ասաց.

—Զթէ, աղբարս, չինոխվան ժամանակս փարա պիտնանաս, փարա՞, չէնէ ինչ խելք ունիս, ինչ ալ մարթու սըրայիս։

Իտա ատենը, սեռըյ փայլթօյին եախան վեր արած, ծեռքերնալ ճիպը խիստ պէթէր կոխած (զայիր կըմսէր տա զաւալըն), խաւէյին փէնճերէյին տիմացէն թիդ-թիդ անցաւ մեր Կևորք վաժապետը։

— Հապա ինչու՞ իսա մեր խելօք վաժապետը, որ հուսեալ-հուսեալ կասինը, բուկութ ասածիթ սատէ հակառակը կասէ, ասաց համանա տելըխանլըն։

— Է՛յ, թո էրթա ասէ, մտիկ անող կա՞ նայինք։

— Մարթս, կասէ, շատ արծաթասէր պիտ չ'լա, կասէ, սատէ քեզի համար թիւշինմիշ մի-

լալ, կասէ, ստակ վաստկել կուզիմնը՝ սատէ, կասէ, բուկութ իտա ճակատիթ հելալ քրտինքովը ախշատէ ու մէկին մէկալին ծեռքէն մի խլէ, կասէ, անկից վերչը ախքատի փայ հանէ, օքսիզներուն մի մոռնալ, ես ինչ կիտնամ տահա, իսա տեսակ պաներ է սալթ անոր ասածը։

— Կասին եա աշխարքը պիտ զրչուի իտա հուսեալներէն տէյին, սուտ չէ, տա՞։ Փարային խաթռը չ'կիտցող փէղէվէնկը շթէ ատպէս կասէ, տա՞. մէմը ինծիմէն թո հարցունէ, փարային ինա անուշ համը թիւ առնէ, նայինք անպէս կասէր մի ան ատենը։ Է՞յ, աթամորթի, ստակ տեսած չես տուն, տա՞, ինչ կիտես տուն անոր համը, գաւալը։ Իտաւուր համար չէ՞ ինչ վաժապետ ասածդ յաւիտեանս յաւիտենից քաղցած, կրատ կ'լանէ... Մէմը հարցուր ինծի. նայէ ինչ տիժարութինով ժողվիլ իմ ասխատար փարան, ինչես տանճվիլ իմ իտաւուր համար, ու ասխատար տարիէն վերչը թեկարան մարթ տառցիլ իմ։

— Պատմէ նայինք իտա կեանքտ, Մելքօն աղա, պէքիմ ես ու իմիս աղբարներս ալ մէկ թաս կառնէինք քեզիմէն, ասաց տելըխանլըն փարային անունէն տահա աւելի խզմիշ 'լալէն։

— Է՞հ,—մեմը ծանտառնեթես հանից Մելքօն աղան, զայիր միտքը ինկաւ անցած տա-

բինները—ինչես անցածը անուշ կ'լա էղիլ է մարթուս, հէ... հա, կուզիմնէ իտա իմիս ինթեռեսնըյ կեանքս բեզի պատմիմ, պէրիմ, վով կիտէ, ասածիտ պէս, քեզի, եա աղբաններուտ մէկ օր մը պէտք քուքա։

Ան ատենը—նստած տեղը աղէկ եուլեշմիշ 'լալէն, պաշլայից տա պատմելու—պայիր 13 տարեկան կ'լայի տա, վով կիտնա, պապաս մէկ օր մը ինձի ասացօր, չօռպաճիի քով պիտ տանիմ տէյին։ Խորթօր, հորսուկու վերչը էլանք պապայիս հետ կացինք պաղաբի սեմթը ու մեքամ պալապան պաղիրկեանի խանուլթ մտանք։ Հածէ, մէկ ալըշվեռըշ կար, մէկ ալըշվեռըշ կարօր, խանուլթին մէջը ժվըռ-ժվըռ կանէին մուշթերիները։ Անպէս ալըշվեռըշ չինտըս կա՞ որ ասը։ Չօռպաճիս կայնիլ էր քասային էտեը ու սատէ ստակ կառնէր, զտաչի կուտար։ Պապաս ինձի հետ մոտիկցաւ քասային՝ չօռպաճիիս բովը ու ասաց.

— Զթէ, Ակոփ աղա, տուն կիտիս, ասաց. օրթիս տահա պզտիկ է ամա՝ չալշմիշ 'լալու խիստ պէթէր ախօթ ունի, զէրէ տունին մէջը պիլիմ՝ մամային ասը պան անիլ չի տալ, անպէս համարաթ է. տունին այան ալ կանէ, չթէ, պատերը սուա կանէ, կերակուրը կեփէ, ես ինչ կիտնամ, ճուրը կ'պերէ, ատնիմ սլօվրմ,

ամեն պանի շնորք ունի մախսումս։

Պապայիս ասածները սանքի ալայն ալ սուտ էր, կիտիս, ամա հախը ինչ պէտք էր—Ասված օղորմէ նարա լուսաւոր հոքուն—մարթուն խայրէթը ան էր օր, ես իտապէսով մարթ տառնայի ու իմիս կեանքս ապեսփեչիթ անէի։ Ինչ էրկունցունում, պապաս՝ չեղած կովասանքը արաւ իրեն օրթուն վրան։

Չօռպաճիս ոտքէս կլօխս մէկ աղէկ մը նայից ու, անկից վերչը, մէկէն մէկ հարցուց.

—Հածէ, ասաց, ասա նայիմ վո՞վ իս տուն։

—Առապաճի Մարտիրոսին տղան իմ, անունս Մեքրօն է, աթիկ-աթիկ ալթվէթը տուի չօռպաճիիս։

Աս տղան մարթ կ'տառնա, ասաց տա։ Ես ախռ տղին էնքսէյէն կ'ճանչնամ անոր խարէբը, տուն, ճանս Մարտիրոս, չասիանէ եալ։ Ամա, կիտիս, մարթ ինք, կ'լաոր տղան պաղի ատեն թեմպելուլթին կանէ, պան կանէ, ատ արթիս, նայէ, իմիս կիտնալու պանս է...

— Ատ ինչ կալաճի է, Ակոփ աղա, ես իտա չիտիմ ինչ։ Իտա օրթուս պերիլ իմ քեզի թեսլիմ կանիմնը, կուզիմօր տուն ալ քուկուտ կիտցածովտ իտաւուր նաստաեաչի մարթ տառցունիս. ինձի պախշա պան պէտք է որ ասը։

Ես կայնիլ էի քասային սալ սեմթը ու

կնայէի մէկալ փռիքաշչիքներուն վրան, միտը կանէի՝ «Ի՞նչ աղէկ պան կ'լար, էկէր ասօր մտնէի չռաղաճիս քովը, ամեն պան սորվենայի ու վաղը եա մէկալօր ալ «մարթ» տառցած տուս էլլէի։

Է՛յ չթէ, տղա ասիս, տղա, տա՜։

—Կնա՛, հաձէ, տուսը տուռին քովը կայնէ, ասաց չռաղաճիս, քուկուրթ պանտ ասօր ատ թո՛ լա, ասաց։

Ես, աղբարս, տողալէն կնացի կայնեցա պապայիս ցուցուած տեղը, ամա վախէս տիրտիր կտողայի ու աչքս մուրթ կոխածէն՝ մեքատիկ պան ռազլիչիթ անել չէր կարնայի։

Մէկ տասը թախսէյի խատար կալաճի արին տաքա զայիր տա, տուս էկաւ պապաս խանուրթէն ու ինձի ասաց.

— Ձթէ, հաձէ, քեզի թեսլիմ արի չռաղաճիտ։ Նայէ խանուրթին մէջը ամիկ էղիր, փռիքաշչիներուն խօսքը մտիկ արա, պաղի ատէն եանկայիթ տունն ալ (չռաղաճիս կնիկը) պան պիտ անիս—խօսքը լսէ, սախսին վրատ կալաճի անիլ չի տաս, չէնէ չռաղաճիտ ու իմիս ծեռքէս տուն չիս խալսիս, աս պանը կիտցած էղիր։

Վերջը տահա մէկ քանի խրատներ ալ տուից ու կնաց։

Ձինտըլիս պատմիմ քեզի ինչես չռաղաճիս կաղ պռնել—պարի չափել սորվեցուց ինձի։ Ասօրվան պէս միտքս է իտա օրերը։

Մէկ չափաթ անցիլ էր տա զայիր, չռաղաճիս ծան տուից ինձի խանուրթին սքլատին օտան ու ասաց.

— Հաձէ, Մելքօն, տուն չ'կիտնաս օր կաղ պռնելը մէկ խօլայ պան է, ան իրեն մարիֆէթը ունի։ Արի քեզի սորվեցունում, որ տուն ալ կիտնաս պարիին խաթռը, չէնէ տուն յաւիտեանս յաւիտենից մարթ չիս դառնալ—իտա խօսքս աղէկ միտքտ պայէ։

Առաւ տա ճանս կաղը, պատռից մեքամ խօլսթի կտոր, առչէն ինքը չափից չիտիմ ինչխատար, ու անկից վերջը ինձի տալէն, ասաց.

— Ա՛ռ նայիմ ու չափէ իտա կտորը, նայէ չալշմիշ էղիր թամամ տասվէրկու արշին հանելու։

Ես, աղբարս, պանէն պէխապէր,

— Իտա ի՞նչ պանէ որ, ասի ու մէկէն մէկ պաշլայեցի չափել կտորը—զէրէ իտա օրերը չափելու փռօսլ արիլ էի մէկ քանի անքամ—ամա, ինչ չեշիտ պան է, կտեսնիմօր 11 արշին կելլէ։

—Աղա, 11 արշին է, ասի ու կուզէի կտորը ծալլել։

— Զթէ, տեսար, ասաց չօռպաճիս. մարիֆէթնալ անոր մէջն է, որ կրնաս իսա կտօրէն 12—13 առշին հանել։ Կեցիր, անշնորք, ես չափիմ ու տուն նայէ, սորվէ։

Զաշմիշ էղա մնացի։ Հածէ, սա մարթը հրաշք անել կիտէ, ինչ է, ասի ու պաշլայեցի աչքերս կեռմիշ անելէն նայել։

Առաւ ծեռքէս քթանը ու պաշլայից թիզ-թիզ չափել 1, 2, 3, 4 . . . . 12 ասաց մեմալ նայիս ու վար տրից կտօրը։

— Հածէ, շինտիս տեսար, չէնէ չէ։ Ա՛ռ նորէն նայիմ։

— Աղա, ասի, ես ալ կ'հանէի ամա՝ կաղը մետոմը էրկան է ու, ասի։

— Տուն ինծի հետ չախմա կուզիս անել, չունին ցննածը, ինչ է, ասաց տա մեմանայիս։

Ես քեզի ինչ կ'սորվեցունում ու կասիմնը՝ տուն ան արա, կանչից ու մեքամ շամառ զարկից էրեսիս՝ կիտեսքի աչքէս կածակներ ցատկից։ Աչքս մութ կոխից, թուշս ալ լավ-լավ էրից ամա՝ տղայ իմ ու, ինչ պիտ անիմ։

— Հածէ, թեզ պիտ 'լաս, չէնէ չէ, պաշլայից տա ճանս վրաս պառլտամիշ անելու, ես ժամանակ չունիմ քեզի հետ խաղալու... կիտի պիրէ լակոտը։ Կիտիս քի աչքդ իտա ճաթե-

լու պանները թեզ կ'տեսնէ ու, իսա մէկ սահաթ է՝ ցուցուցած պանս տահա չ'կարցամ սորվենալ։

Զօռպաճիս տահա իտապէս հերսոտած, կրակ կտրած տեսած չէի. պաղ քրտինքը կովտաս վրաս թամ թաց արաւ։ Կաղը նորէն վերցուցի ամա՝ ծեռքս ամպէս կ'տողաոր, չափելու հալ ասլը չունէի։

— Տուր իտա կաղը, ասաց չօռպաճիս ու կէնէ առաւ ծեռքէս իտա ճինապեթ քթանը. նայէ, հածէ, նայէ հոս։

Պաշլայից նորէն չափելու։ Աղբար, շատ չափող տեսել իմ ամա՝ նարա պէս վարպետ չափող տահա տեսած չէի։ Աչքիտ առշիը ամպէս մէկ կ'կողնար պարին, ամպէս 5 առշինէն 6 կ'հանէր, 10-էն՝ 12, օր շաշմիշ կ'լայիր կ'մընայիր։

Խօսքս ինչ էրկունցունում, իտապէս ծեծ, փաթրատի խիամեթով ինչ ալ 'լանէ «աղէկ» չափել սորվեցա, ամա աս ալ ասիմ օր, մինչև սորվելս մէկ քանի հատ փատէ առշիններ կոտրտից վրաս փեղէվէնկին զաւակը, ու վերջը ես «մարթ տառնալու» ումեաներ տուի...

Զթէ, աղբարս, ես իտա մարթուն բովը թամամ տասվիրեք տարի խզմէթքեար էղա։ Առչի մէկուէթ պաշլայեցի խայրէթ անել՝ չօռ-

պահիս աչքին ապէկ չալշման էրևնալու համար։ Ինչ կասէին խանութին մէջը՝ տատեկէնտէ կանէի։ Օրը չոս անքամ իտա պալապան խանութը կալէի, սթօլքային թոզերը կ'սրփէի, չօռպաճիս տունէն—խանութէն էփփէճի տեղ էր —ամեն օր փուքրաշչիքներուն համար կերակուր կ'պերէի, շունի պէս կ'վազէի խրկած տեղերը, ինչ էրկունցունում, սաղ օրը ասքով անքով վազելէն տալխս խաթմիշ կ'լար։ Իտաւուր համար ալ չօռպաճիս աչքը տառցա եալ ես—խիստ պեթէր քիսիրէր ինձի։ Իտապէս թամամ չոս տարի խզմեթ արի պետավա, ինչէս ան ատենները ատէթ էր խանութի մալշիքներուն։ Անկից վերչը՝ եփ չոս տարին թամամ էգաւ նէ՝ մէկ օր մը չօռպաճիս ծան տուից ինձի ու ասաց.

— Կիտեմ օր, Մելքօն, տուն խայրէթ կանիս քեզի համար և կուզիս մարթ տառնալ, ատօր համար քեզի աս տարի 100 մանեթ ժալովնի կ'կապիմ, անկից վերչը մէկ ճիվթ խօնճերով կօշիկ կ'պախշիմ, մեքամ ալ կտակ կուլխուդ։ Զիթէ, կնա՛ քեզի համար իտա հարուր մանեթը ինչ կուզիս արա։ Էկէր խայրէթ անիսնը՝ մեկալում տարին հատա կաւելցունում։

—Ձէն կենաս, աղա, ասի, ես ասի, հոքիս ալ քեզիմէն այամիշ չիմ անիլ, ասի ու կնացի

ծեռքը պաքի։ Տուն, կիտիմօր, աս չոս տարվան մէջը ապէկ ճանցցար ու տեսար ինչես չալշմիշ կ'լամ խանութին մէջը...

—Էյ, կնա, չիթէ, մէկ քանի տարիէն ալ, կիտցած 'լաս, քեզի չրախս կ'հանիմ, եա ինձի օրթախս կանիմ, ասաց։

Ատ օրը ինձի համար հարսնիքի պէս պան էր։

Անցաւ ատ օրէն ուլթը տարի տահա։

Չօռպաճիս քանի կնաց զէնկնցաւ, քանի կնաց զէնկնցաւ։ Էսկի-Խրըմին քովը ֆոզեր առաւ, քաղաքին մէջը պալապան տուներ խորթից, ես ինչ կիտնամ, փռացէնթով տուած ստակները պաշլայից թոփ անել ու պանքը տալ. ես ատկից արթիս կտեսնէի որ՝ սա մարթը հելպեթ մէկ ֆենտ խաղալու միտք ունի զայիր տա, կասէի։ Խաղաց ալ սանքի...

Ես ալ արթիս կտրիճ էի, հարս ալ 400 մանեթ էր, столъ хозяйскій. Տիմացի տարին, ազբարս, սաղ Խրըմին մէջը ռաժայ ասած պանդ չ'կար, ատօր համար չօռպաճիս իրեն իտա պազիրկեան խանութը զասթռախավայթ արաւ։ Տուն, չիթէ, հասկցիր իտա մարթուն միտքը... Առաւտուրը մէկէն-մէկ կտրեցաւ. ինչ մուժիքին քովը փարա կար, ինչ քաղաքացիին, ինչ ալ տաճիկին. փիթուն օրը էկէր 10—15

մանէթի ալշվեռըշ անէ՛ինքնը՝ ատ աղէկ է կասէ՛ինք։ Առաջ չօռպաճիս իրեն ըեքատ փռիքաշչիքներուն ալ ճանփու տրից՝ „ծեռք չի տալ“ ասելէն, ամա ես մնացի, ինչու որ ես հեմ աղէկ“ կշափէի, հեմ խափել կիտէի, սուտ էրթումներ անել, կարճը ասիմ՝ չօռպաճիս խօսքովը հեռուն չերթամ—մարթ ալ կ՛մեռցունէի. ատօր համար չօռպաճիս ինձի պէթէր քիսիրէր ու սիրտին մէջի ամեն մէկ կաղտուկ պանները պիլեմ փատռոսնըլ կասէր ինձի։

Մէկ օր մը չօռպաճիս, խանութը փակելներէս վերջը, ինձի ծան տուից իրէն օտան, տուռն ալ աղէկ կոցից օր՝ մարթ նես չ՛մանէ։

—Նստէ իտա տեղը նայիմ, Մելքօն, ասաց տա ու ցիկառին՝ սեռնիքը թուքթուչթուռմիշ անելէն վերջը, պաշլայից թիւշինմիշ 'լալէն քաշել, ամա ինչ քաշել—կիտիսքի իտա ցիկառը կրակով թախըմով կուղէր կուլ տալու։

Ես նստա պատին քովը, քօյքային վրան, ամա տատեկենտէ իմացա, որ չօռպաճիս մէկ շատ սիռեօղնիլ պան ունի ասելու ինձի։

—Մելքօն, հեպեթ չասիմնէ եալ տուն խիստ աղէկ կիտիսօր, ես քեզի անպէս քսիրիմ, ինչես իմիս սա էրկու աչքերուս լուսը և տուն կիտիսօր, ես քեզի կ՛հաւատամ անպէս՝ ինչպէս, նափռիմեռ, ինձի։ Ատ տուն խիստ աղէկ կի-

տես ու ինձի կհասկնաս...

Ամա ես տահա շաշմիշ էղած կ՛նայէի իտաւուր էրեսին, զէրէ ասած կալաճիին տըմտըմը տահա չէր առնէի։

—Քեզի, Մելքօն, խիստ աղէկ պէլլի է, որ աս փիւթուն տարին մեր խանութը զարար կըպերէ ու մեզի ալ ատ, հեպեթ, շատ տիժար կերևնա։ Ատօր սեպեպը իտա հերուան ռաժայ չ՛լալն էր. աս տարի ալ կտեսնիմօր ցանք ասածդ՝ պանի ասլը չ՛լմանիլ, անպէսօր ալշվեռըշէ, քեարէ ումեանեռս պիտ կտռինք, կալաճի չ՛քայ... Կուզիմ ասելու որ... ադտեղը չօռպաճիս պաշլայից հազալու, կիտիմ սուտմուտէն էր, զէրէ ատէթ ունէր իտապէս պաներ ասելու ատէնը՝ կալաճին մէկէն կտրելու, զայիր տիժար կելլէր, ինչէ...—Կուզիմ ասելու որ, մէկ պախչա ճանփա պէտք է փնտռել... Ես արթիս սանքի թիւշինմիշ էղիլիմ իտաւուր համար ու, կուզիմ ասելու որ, իտա պանին մէջը տուն ինձի ուսլուժիթ անիս...

—Տուն, աղա, իմիս խաբերս չիքաթիս, ինչ, ասի, տահա սամնեվանցա կ՛լաս վրաս, ես քեզի համար հազիր իմ, ասա... Կիտեմ օր տուն ալ աղա... տուն ալ, աղա, ինձի հիշ մռռնալու չիս...

Միտքս տա տեկենտէ հասկացաւ ու անսահաթը ասաց.

—Ամ թիացէն տուն պեղփաքոյիցա մի լալ ոախըն... Տուն մեմը տահա լսէ։ Հանա, էրկուսում տարին է մեր խանութին համար էփփէճէ զասթռախօվրա կուտանք. խանութին մէջնալ շատ շատ 10—12 հազար մանեթի պարի 'լա, ամա ես 45 հազարի զասթռախավայթ արիլ իմ։ Ճինտրիս ես կուզիմ իտա խանութս կրակ տալ ու 45 հազար մանեթը առնել, հելպեթ մէկ քանի հազարն ալ քեզի փայ կ'հանիմ...

Ամ վերչին խօսքերն օր լսեցի, պաշլայից սիրտս տընկ-տընկ զարնել։

—Ամ ինչ հօրս ցաւն է, կուզիս, աղա, վաղը քշեր համանա էրթամ էրիմ, ինքս մէյնակս, ասի ամա՝ մետոմը վախն ալ միտրիս էկաւ կիտեսրի։

—Էրելը խօլայ է, ամա, հաճէ, պէտք է ախռ էրելու ֆուման ալ կիտնաֆ, չէնէ չէ։ Տուն կիտիս ինչ կանին քեզի ու ինձի, եվ իմանան օր հասելեթ էրիլ ինք իտա թերմաշը— մեզի անսահաթը զիպիր ալիփռավիթ կանին. տուն իտակից տահա խապեր ունիս նայիմ։ Զէ, խայրէթ անինք օր, խաթեներ կուլխուններուս չ'պերինք, չէնէ պաներս տիպլինեճէս պուրթ կ'լա... ես ատօր համար չօխտան է թիւշունմիշ կ'լամ. սա ինչիս խիթռէյութին պանեցունունք

օր, մեր վերչափանութինը ազէկ, պախթաւոր լա... Ես կասիմ օր եանդրն արած քիշերը վեց հազար մանեթ թողցունում քասային մէջը ու էրելու ատենը լեզուս պռնվածի պէս վազիմ ստակներս առնելու, առնիմ 6 հազար մանեթը տուս քամ, անկից վերչը կրակնօր քասային կ'հանի՝ տուն ալ պառ պառ կանչէ ինձի որ՝ աղա, աղա, долговой քնիկաները մնացին ու, անխատաբ ստակը պիտ կորցունուս, ու պաշլայէ լալու, ես ալ նես թապլվոզս կ'լամ—թիւէս քաշէ, պաներ արա, ես նորէն վազիմ, տուն նորէն ապուլ մի տալ... Եանդրնի ժամանակ ակենթը, պանը անտեղը կան. եվ մարթիքը իտա պաները տեսնին նը՝ լայլաճ պիտ հաւատան օր մենք հասելեթ արած չինք իտանը։ Ատպէս, Մելքօն, էկէր Ասված յաջողութին տա ու իտա պանին թեքմիլ կլօխ էլելու կընանք նը՝ կիտցած էդիրօր մէկ քանի հազարը քեզի պախշիշ կա ու կա...

—Աղա, ես վաղը սապախթան եաշչիկներ, եա չոր չոր տախտակներ հազիր կանիմ քիշերվան համար ու կ'տընիմ սթօյքաներուն տակը...

—Հաճէ, շաշլսըն, ինչ աշխատ կ'լաս—խօսքըս կտրից չօռպատէս—Խանութիս մէջ, Տուն իրկունը թո լա տ[illegible] ինձի, Տուն

7/II 1922
Ազգ. Գրադարան
Ս. ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

պիտ անկնք. խանութը կոցելու ատեն ֆաթաժէն կ'ելնք սթօյքաներուն էտեը, վրան, փօլին վրան, անկից վերչը մետոմնալ քըցրքցունկնք փաթալօքին վրան, ամա քասայէն հեռու մետոմը, մէկալ բանթոռքային (պուխալթռի համար էր) վրան ֆաթաժան շոռ շոռ կ'ելնքօր մէկ էրկու հին, չպէտք տեղերներս շուտ մը թիզ էրվին ու վերչը ռեվիզիայի ատեն մուր կտրած տապաղաները կանեն: Զթէ ասպէս անկնքնը՝ մենք վերչը մետոմը մարթկ'լանք...

Ան քիշերը, աղբարս, պէքիմ չոս-հինք սահաթ քուն լալ չ'կրցա: Տօշակիս մէջը տէ ասքովը, տէ անքով յիվաղամիշ կ'լայի, թերմաշ պարցս ալ կիտիսքի կրակ կտռիլ էր, անպէս կլօխս կերէր: Սալթը եանղնի համար թիւշինմիշ կ'լայի: Ինչալ 'լանէ բուն էդա, ամա էրածիս մէջը սալթը ալեֆներ կտեսնիմ, խանութը տիպիտուզ էրած կ'տեսնիմ, ես ինչ կիտնամ, ակենթներ, ռէվիզիաներ, պաներ... մէկ քանի անքամ ալ «ճուր, ճուր» կանչելէն զարթիլ իմ քունէս:

Եվ սապախթան իտա ծանտռ բունէս էլա ու իտա սթռաշնըյ էրածներս միտքս պերինէ, «ատամ, պօշ պաներ ին իտաունք, ասի, իլնքի վրաս պաց մնացիլ է, ասի ու թեղ-թեղ հաբվեցա խանութ կնացի:

Մեր խանութի մալչիքը ատ օրը, Աստըծով էր տա զայիր—մեռնիմ նարա զօրքին—հիւրնթցիլ էր ու խանութ էկած չէր...

Ինչ ալ 'լանը մթնեցուցինք: Խանութներս աս ժումի քիչ մը ուշ, ամա աղէկ կոցեցինք ու թեղ-թեղ տուն կնացինք: Զօռպաճիս մեր քուխառքային՝ ուժինը պերիլ տուից, ան սահաթը կերանք ու կնացինք չօռպաճիս հետ իրեն օտան պառկեցանք:

Ուռպաներս պաշլայեցի հանել համա, ծեռքերս տմպէս զանկռ-զանկռ կ'տոպարօր, կիտիսքի պէթեր ճերմի մէջ իմ:

—Կիտիս, Մելրօն, կասէ չօռպաճիս, կրակը արթիս փորիպի թաւանին կպած պէտք է 'լա: Կասէ ամա, աղբարս, կտեսնիմօր մարթուն էրեսին կունը թեմիզ պատի կուն էպիլ էր ու ինքն ալ ինձի պէս պէթեր կ'տոպար: Զախա պան չէր մեր արածը, եա...

—Աստատա...ծո.....վ—թեկարան կարցա աթվէթը տալու ես ալ ու մէկէն մէկ թապվեցա տօշակիս մէջը, քաշեցի վրաս եռպանս, հայ հայ պուզլամիշ պիտ լամ, հաձէ, ամպէս քէշ կ'մսիմ:

Պառկեցանք, չրախն ալ անցուցինք, ամա քուներ կտանի մի եա...

Էրկու-ըեք սահաթ անցիլ էր տա զայիր

կէս քիշերէն՝ մեմալ նայիս փաթռտի խիամեթով բուխարան ու մեր խանութի ծեր սթոռոժը նես՝ սթոլոլոլ վազեցին ու պաշլայեցին մեր օտայի տուռը տանկռ-տանկռ զարնել։

—Хозяинъ, а хозяинъ, вставайте живо... магазинъ горитъ... дворъ тоже горитъ... скорѣй... էրկուսը մէկէն պաշլայեցին կանչել։

—Вотъ несчастье... иду... правду говоришь?... ասաց չռպաճիս ու ինձի տառցաւ համանա.

—Հայտը, Մելքոն, ճանրնը սէւէյիմ, ինչես ասիլիմնը՝ անպէս ալ կանիս—ամեն պան թեքմիլ...

—Աղէկ, աղա, տուն խասեէթ մի՝ անիլ...

Մէկէն մէկ թապլվեցանք տուս ու, իտա ցուրտին կտակսըզ—ան ալ հասկէթ էր ка—պաշլայեցինք վազել խանութին սէմթը։

Ինչ կասիս, հածէ, խանութին 'բեր սեմթնալ կրակը փաթթիլ է որ, միւնքին է ասլը մէկ փշոր պարի ալ խալսեցունելու։ Ալէֆը, Ալլասախլասին, մինչև թափ էրկինքը կ'հասնէր, քաղաքին մէջը մարթ մնացած չէր՝ ալլայը հոն թափվիլ էին. ժամի չանկերն ալ կ'զարնին օր, ինչ կ'զարնին..

Գերեքէթ վերսին չռպաճիս մէկէն մէկ

իտա սթռաշնըլ ալեֆէն ու մարթոց „не ходи сгоришь“ կանչվածներէն չ'վախեցաւ, լոսթոռ չ'կտռեցաւու՝ „Деньги мои, деньги тамъ пропадутъ“ պառլտամիշ անելէն, տատեկէնտէ պացից խանութին տուռը, թապլվեցաւ ճանս տա նես ու մէկ թախէյին մէջը քասային եաշչիքը ծեռքին՝ քրտնած, կրակ կտռած տուս վազից։ Գռավա մարթուն անճա, մեծ ռիսք էր տարա արածը։

Տուս էկածն ալ ան էր—զայիր Ասված պայից տա զաւալլին—շռաֆս արաւ փաթալոքը զրչուեցաւ։ Իտա սահաթին ես ալ վազեցի աղայիս քովն ու իմիս ռոլ'ս խաղացի, ինչես օր պէտքն էր, ամա մարթիքը ալայիս չ'թողցուցին մեմալ խեի պէս կրակին մէջը վազելու։ Գիտիսքի պիտ երթար...

Եանդնէն անցաւ տա զայիր երկու ամիսի խատար, „Страховое Общество“-ն տալնա-նիներ, պաներ անելէն վերջը՝ աղայիս ստակը թեքմիլ տուից ու իրեն եախան խալսեցուց...

—Վերջը չռպաճիդ իտա խոստացած մէկ քանի հաղարը տուից, չէնէ չէ, հարցուց Մելքոն աղային հետ կալաճի անող տելլբխանլին։

—Հախը ինչ պէտք է, մարթը 5 հաղար մանեթը ինա՝ ստակը առած օրը լուի տէյէն տուից ինձի ու ճանվից։

Ասելս ան է որ՝ իտա մարթը ինձի համար խայրէթ արաւ ու ես ալ նարա ծեռքին տակը մարթ էղա էլլա։ Ձթէ տեսաք չինարիս ինչես տիժար է փարա վատակելը... Ան ալ ասիմ օր, 3 հազար մանեթ ալ առաչուանէն թոփ արիլ էի ինքս։ Ինչ էրկունցունում՝ ութ հազար մանեթն վրայէն էղած-չեղածը 200 մանեթ առի ու կնացի Խ... կեղը, մեքամ պաքալէյնը ու պազիրկեան պարիի խանութ պացի։

Սաղ կեղին մէջը մէքատ էի. ալշվեռըշս խիստ պէթէր ուտաչնը էր։ Ձաքարին ֆունթը 20 քապիկի կ'ծախէի, խաւէյինը՝ 70 քափիք, թերազիիս մէկ սեմթը թեկարան ծանտռ էր (աշխրքի պան է, աղբարս, ինչ պիտի անիս), կեղացիներուն փռացենթով ստակ կուտայի, տահա չ'լարնէ, պարտքի ալ պարի ամփուսթիթ կանէի։ Կարճը ասիմ՝ 10 տարվան մէջ իմ տասը հազար մանեթս՝ փռացենթը փռացենթին վրան հեսապ անելէն 30 հազար մանեթ ստակ տառցաւ, անկից պախշա ալ էրկու հատ ալ պաղ առի պարտատէրերուս ծեռքէն, անօր համար օր փռացենթով տուած ստակիս կլօխը չ'կրցան սռաքին տալու։

Եփօր իտախտար քափիթալի տէր տառցա ու էռսուն օխթը տարեկան ալ էղանը՝ ան ատենը պաշլայեցի կարքվելու թեատարիք տեսնել։

Կնացի Ավամեչիթ, Քէֆէ, Խարասու, ամա ուղեցած ախչիկս չ'կտա, վերջը՝ պերեքէթ վերսըն էսկի Խրըմը—անտեղէն Պառմախչիկին ախչկանը, շթէ իմիս չինտիսան նշանվածիս հետ պսակվեցանք ու էկանք մեր կեղը։ Մէկ քանի տարիէն, աղբարս, սեմէյսթիաս մեծցաւ՝ տղաք ունեցանք, տունի խարճերս շատցաւ։ Ամա չ'կիտնասօր իտախատար քափիթալ ունիմ տէյին աւուռում-սաւուռում կանէի ստակներս։ Իմիս տունս չայը, շաքարը խարերով քուքար, խաւէ ասած պանդ մենք չէր խմէինք, զիրէ ատ քէշ ատէթ է, ամեն օր եղոտ կերակուր, եա միս՝ չէր ուտէինք, աղէկ-աղէկ ուռպաներ չէր հաքնէինք, շ ատ ատեն չայը՝ շաքարի տեղը՝ իւզումպալիով կ'խմէինք. անկից պախշա կեղացիները ինձի անթամթրում պախշիշ՝ պանիր, կարաք, մածուն կ'պերէին, ամպէս օր իմիս փիւթին տարվան խարճս 300 մանեթ եա կ'լար եա, չէ...

—Խօսքդ կ'կտռիմ, Մելքօն աղա, ատ բանի փռացենթ կառնէիր օր 10 հազար մանեթը 10 տարվան մէջ էռսուն հազար տառցուցիր։

—Պաղի 30, պաղի 36, պաղի ալ 40 փռացենթով կուտայի։

—Հրաման կամ, ինչես կանէիր ատ։

—Ատ ինչ տիժար պանէ էղիլ է. վասուն մանեթ կուտայի, հարուր մանեթի վէքսիլ կառ-

նէի, էկէր սուքը լմնալու օրը փարան թեր-
միլ չ'տարնէ՝ ան 40 մանեթին փռացէնթն ալ
վրան կ'զարնէի ու անպէս կառնէի։

—Է՛յ, ինչ՞ս կարցար մէկ թալայ կեղա-
ցիներուն մէջը իտապէս ռիսքովանոր պան ա-
նել, քեզի զարար չէ՞ր տային, հա չէնէ տուն
չէ՞ր վախենայիր իտաւունցմէն։

—Վախցունելու փռօպ կանէին համա, ես
վախեցող ճանավաճ իմ մի հա։ Ամեն ժամանակ
ոբվօլվեռը քովս կ'պայէի։ Մէկ անքամ քաղա-
քէն նոր էկա մեր կեղը, յոգնած էի, ամա ատ
օրը մէկ քանի պարտքատէրերուս սուքը լմնցիլ
էր։ Հայս խմիմ ու էրթամ իտաւունց էտեէն,
ասի։ Գնացի տեսնիմօր նեսը մէկ 10 մարթ
կայ պէքիմ. նես մտածովս ամենքն ալ կլոխ
տուին ինծի։ Սիգթէ տաքա անուշ կալաճի ա-
րին հետս ամա, եի խօսք պացվեցաւ պարտ-
քի համար նէ, տացա մէջէն ճանս մէկ քանի
հատը ոսքի էլան ու պաշլայեցին վրաս հու-
ճիմներ անել. տացա արածէն պայազի սիրտ
առին ու մէկալունք ալ ոսքի կայնեցան։ Հայ,
մարըտ 'լամ, ասի, տաքա իմիս լէչս կուգին
փռիլ, ասի ու անսահմթը ըլօռվեռը ճէպէս
հանեցի, ինքս ալ պատին թռեմիշ արի ոս-
քերս ու պառ պառ կանչեցի. «էկէր ծեղիմէն
մէկը մօտեցաւ տա՞, ինա թախէին կետինը

կ'փռիմ. աստեղը, ասի, տասվերկու մարթու
համար փաթռօն կա», ասի ու մէքատը փամ-
արի փաթալօրին զարկի։

Մէկ վախենալ վախեցան տաքա, ճանս, ա-
մենի էրեսին կունը տիպ տեղին էղաւ։ Ան ա-
տէնը տահա ամպէս պան խըթ էր տա՞, թեք-
թուք մարթիք ունէին, ես ալ Ալամէլի-
թէն առիլ էի իտա լլօռվեռը 25 հատիկ մա-
նէթի։

Է՛յ աղբարս, քանի անքամ ատ ինծի մա-
հէն խալսեցուցիլ է ու հէմ ալ փարայի տէր
տաուցուցիլ է... Ձինտս տուն նայէ, իտա օ-
ռաուցուցիլ է... Ձինտս աշխարքիս մէջը նաս-
ըէն անցիլ է էղածը 27 տարի, ան էսսուն հա-
զար մանէթին սեպէպուն՝ էրկու հատիկ կեղ
առիլ իմ, 6 հատ պալապան պալապան պաղեր
ունիմ, քաղաքին մէջը, փեռվը ուլիցան տուներ
խորթիլ իմ։ Փառք Աստծոյ, ինծի ատոնք տահա
շատ տախօթներ պիտ պերին ու պիտ պերին։

Ձթէ տեսաթ չինտալս, ինչես տիժարու-
թիւններով, ինչես տանճանքով ստակ թօփ ա-
ռիլ իմ ու վերչը—չինտալս աշխարքիս մէջը նաս-
թաեաշչիյ մարթ յիշվելու, անկից վերչը հեմ
խելօք, հեմ պատուաւոր 'լալու փօլնը փռավո
ունիմ...

Մեքօն աղան ասպէս վերչացուց երեն
սթօռիան։ Տելըխանլը Թեկարան թուշինմիշ

էղաւ ու շատ փլաններ միտքէն անցան, ամա, къ несчастію, անոնք պատմելու ժամանակ չունիմ չինտրիս—ան ալ թո էրթայ մէկ պախշա տէն թո 'լա...

Թաթավը արթիս չօխտան թաթռիլ էր, ամա տուռի պաթախը անպէս ցուցանք պաներօր, մարթ թեկարան կկրնար ոտքերը ժաժքուցունել։

—Հայտը էրթանք տա՜, կերակուրի ժամանակ էղիլ է, փորս ալ վեց-վեց կանէ, ասաց Մելքօն աղան ու «Ցէր օղորմեա» ասելէն տեղէն էլաւ։

Ու էրկուսը մէկ տեղ խաւէյէն տուս էլան։

ՄԵԼՔՕՆ ԱՂԱՅԻՆ·

Հա՜, կիտիմ չօխթան, որ տուն աղայ իս,
Կիտիմ, որ ֆող ու շատ պաղեր ունիս,
Փեռվըյ ուլիցան տուներ խորթիլ իս,
Ինքտ ալ փառքով մէջը նստիլ իս։

Կիտիմ, փռացենթով ստակներ ունիս—
Պանքը հազարներ ժողոված պայիլ իս·
Քաղաքի մէջը փեռվըյ մարթն իս,
Ամա... ի՞նչ աղէկ պան արած ունիս։

Կնիկտ տեսօք՝ մեքամ պառինեա,
Պուլեանթեղէնը վրան քըցօլայ,
Քեզի պէս պախտը մեքատ մարթ չ'կայ,
Ամա... որի՞ն տուն արիլ իս ֆայտա։

Տարին մէկ քանի անքամ կուտաս պալ
Ու տայմա կանիս տուն մեծ քէֆեր ալ·
Իտալէս պաներու հազար կը խարճիս,
Ամա... մէկ փչօր ազկիտ ֆայտա՞յ իս։

Հազարէն սէմը՝ մաղթամիչ 'լալէն
Աղայ իմ տէյին տուն մէյտան կիյնիս,
Փաթռատի-խիամէթ ամեն տեղ կանիս,—
Աղքատին եարտըմ անողըս կլաս,
Ան ալ... «վաղը» եա «մէկալօր» ասելէն,
Վերջն ալ պարապ պօշ ճանվա կըտընիս...

Շիտակը ասիմ—կապրիս կեանքով պօշ,
Աղայութինըտ չաժէ մէկ կռօշ·
Ստակ ու մուլքերիտ վրան թուքիլ իմ,
Եվ ատոնք մարդու մէկ ֆայտա չունին...

Աղա 'լալտ չէնէ՞ անկից կերևայ,
Որ ծանտ ամուր է, փորտ պալապան,
Խճմտանքըտ քար, բնուԹքտ հէյվարա,
ՍուրաԹտ սիրեօղ, լեզուտ տիլպարա...

Չէ՛, ես ան ատեն կասիմ քեզ ա ղ ա,
Եվ խճմտանքով գործ տեսնիս տայմա,
Ես ան ժամանակ քեզի կը պատվիմ,
Եվ գայտալը մ ա ր Թ քեզի կը տեսնիմ...

Հին-Ղրիմ.

«ՄԵԼՔՕՆ ԱՂԱՅԻ ՍԹՕՌԻԱՅԻ» ՄԷՋ ՊԱՏԱՀԱԾ ԴԺՈՒԱՐ ՀԱՍԿԱՆԱԼԻ ԲԱՌԵՐԻ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՆԸ.

խաւէ—սրճատուն
օրԹա—մէջ տեղը
զէնկին—հարուստ
զաւալը—խեղճ
տելլիխանլը—երիտասարդ
մետոմը—մի փոքը
պեղլի—յայտնի
պէԹէը—սաստիկ
զայիր—երևի
չինտխվան—հիմիկուան
փենճերէ—պատուհան
սատէ—չարունակ
ԹիւչինմէՀ—մտածմունք
խզմիչ'լալ—տաքանալ
նէՀՀէս—չունչ
եուլեչմիչ'լալ—տեղաւորվել
պապա—հայը

հօրսուկու—կէսօր
պազիրկեան—մանուֆակտուրային
ալչվեռչ—առևտուր
պիլեմ—նոյն իսկ

սիւկիւԹլի—ձիԹենի
փիԹուն—ամբողջ
կալաճի—խօսակցուԹիւն
ԹաԹավ—անձրև
ամա—բայց

էսլի—հասակաւոր
հէմ—համ
սապախԹան—առաւօտ
ֆիլճան—մանր բաժակներ
սըրա—կարգ
Թէզ-ԹէզՀ—շուտ-շուտ
համանա—խակոյն
օքսիզ—որբ
սեմԹ—կողմ
պէքիմ—գուցէ
պաշլայել.—սկսել

չօռպաճի—տէր (կրպակատէր)

պալապան—մեծ
հաձէ՛—այ տղայ

չալչմիչ լալ—աշխատել
ասլը—իսկի

համարաթ—ջանասէր
սանքի—գրեթէ
աթիկ-աթիկ—համարձակ
պաղի—երբեմն
թելսիմ անել—յանձնել
խատար—չափ
պարի—ապրանք
զէրէ—որովհետև
չախա—հանաք
տահա—դեռ
կովտա—մարմին
ճինապեթ—անպիտան
տատեկենտէ—անմիջապէս
խաթմիշ 'լալ—չնչասպառ
ճիվթ—զոյգ
այամիշ անել—խնայել
խորթել—չինել
հելպէթ—ի հարկէ
օտա—օթախ
թուխթուշթուռմիշ անել—կպցնել
շաշմիշ լալ—զարմանալ

այա անել—սուաղել
խայրէթ—ճիգ
էնքսէ—ծոծրակ
թէմպել—ծոյլ
պախշա—ուրիշ
աթիկ—աչքաբաց
թամամ—ուղիղ
կեռմիշ անել—լաւ բաց անել
շամառ—ապտակ
պառլտամիշ անել—բղաւել
կազ—արշին
փաթռտի-խիամեթ—աղմուկ
էփիէյի—բաւականի
խղմէթ—գործ
խօնջերով—երկար կօշիկներ
օրթախ—ընկեր
արդխ—արդէն
ֆէնտ—խորամանկութիւն
սեռնիք—լուցկի
թախբմով—բոլորը
զարար—վնաս

խասեւեթ—մտածմունք
համանա—իսկոյն
հասեւեթ—դիտմամբ
չօխտան—վաղուց
թապլվել—յարձակվել
եանդն—հրդեհ
թեքմիլ—լիակատար
յիվառլամիշ լաշուռմուռ դալ
ալեֆ—բոցեր
իլէ—անպատճառ
թավան—առաստաղ
թեկարան—հաղիւ
ճանբնը սեեյիմ—հոգիդ սիրեմ
չանկ—զանկ
թախէ—բոպէ
թիտարէք—պատրաստութիւն
թռեմիշ լալ—յենվել
խալսել—ազատվել
խօլայ—հեշտ
խաթէ—վտանգ
տիպինեճէս—բոլորովին
ապուլ տալ—թողնել
լայլաճ—ստիպուած
տապաղա—թերթ
սալթը—շարունակ
տիպիտիւդ—տակէնիվեր
փորիպ—նկուղ
թեմիզ—մաքուր
պուղլամիշ լալ—սառչել
միւնքին—կարելի
լօսթօռ—ապուշ
կարգվել—ամուսնանալ
հիւճում—սպառնալիք
թօփ անել—հաւաքել
պաթախ—ցեխ։

ՎՐԻՊԱԿՆԵՐ.

Երես	Տ	Ղ	Տպած է	Պիտի լինի
1			Նոր Նախիջևանի բարբառով	Ռչեմի բարբառով
4	15	վ.	Ռիպ	Ռեպ
„	17	վ.	Թեպ-Թեպ	Թեպ-Թեպ
6	11	վ.	կացինք	կնացինք
„	4	ն.	պելեմ	պեմեմ
8	11	վ.	ցուցուած	ցուցուցած
11	7	վ.	կ'տոզարը	կ'տոզարը
12	3	ն.	Հատա	տաշա
14	4	վ.	ադեկ"	„ադեկ"
„	2	ն.	ես	Ես
15	1	վ.	կեսեսս	կեսես
„	4	ն.	կեսեմ	կեսեմ
„	2	ն.	տա տեկնատ	տատեկնատ,
„			Հասկացաւ	Հասկցաւ
16	11	„ ն.	կեսեսբի	կեսեսբի
18	8	վ.	Թեզ	Թեզ
21	1	վ.	ходи	ходи,
„	2	վ.	կանչվածնեբէն	կանչածնեբէն
22	7	վ.	մանեթն	մանեթէն
27	7	վ.	ժողված	ժողված
31	9	վ.	լա	լալ
„	4	ն.	թեսաբէք	թեսաբեք

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0340135

31.972